

Демчук Ю.В. Сумський обласний
інститут післядипломної педагогічної
освіти, науковий співробітник
науково-дослідного сектору

ІНДИВІДУАЛЬНА ОСВІТНЯ ТРАЄКТОРІЯ ЯК ФАКТОР ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ ОБДАРОВАНИХ УЧНІВ

Проблема активізації школярів в особистісному і професійному самовизначенні є проблема виховання їх як суб'єктів пізнавальної, навчальної, трудової діяльності і спілкування. Підвищення суб'єктної активності підлітків безпосередньо в професійному самовизначенні пов'язане з розвитком їх самопізнання, самооцінки і саморозвитку. Крім того, важливо показати учням реальні можливості зміни ситуації професійного самовизначення, які вони можуть реалізувати в процесі здійснення особистих професійних планів. Педагогічна підготовка профорієнтаційної роботи молоді передбачає створення необхідних умов для їхньої діяльності в пошуку й аналізі нової інформації різними засобами.

Професійна орієнтація - система організації та проведення навчально-виховної роботи, спрямованої на засвоєння учнями необхідних знань про соціально-економічні та психофізіологічні умови правильного вибору професії, формування в них уміння аналізувати вимоги різних професій до психологічної структури особистості, а також свої професійно значущі якості, шляхи та засоби їх розвитку [2].

Частіше з проблемою професійного самовизначення стикаються обдаровані учні через те, що у них протягом життя виникає досить багато різноманітних психологічних проблем, серед яких можна виділити: ворожість до школи, ігрові інтереси, нонконформізм, занурення у філософські проблеми, невідповідність між фізичним, інтелектуальним і соціальним розвитком.

Обдаровані діти досить уразливі. Уїтмор виділяє такі причини уразливості обдарованих учнів: прагнення до досконалості (перфекціонізм), відчуття незадоволеності, нереалістичні цілі, надчутливість, нетерпимість.

Обдарованість – специфічне поєднання здібностей високого рівня, а також інтересів, потреб, що дає можливість виконувати певну діяльність на якісно високому рівні відмінному від умовного „середнього”.

Єдиних рекомендацій щодо навчання обдарованих учнів не існує, й не може існувати, адже кожна дитина - унікальна особистість, тому головним тут є пошук індивідуального підходу до кожного учня, зокрема учня обдарованого, з вираженою індивідуальністю, незалежністю.

Тільки інноваційна за сутністю освіта може виховати людину, яка живе за сучасними інноваційними законами глобалізації, є всебічно розвинутою, самостійною, самодостатньою особистістю, яка керується власними знаннями та переконаннями.

Важливим елементом інноваційної діяльності є проектування – „діяльність, під якою розуміємо обмислення того, що повинно бути”, уявлення результату. Проектування сьогодні розглядається як важлива складова педагогічної діяльності тому, що врахування психолого-педагогічних аспектів проектування дозволяє створити соціально-педагогічне середовище для досягнення цілі проекту в особистісному розвитку цього учасників, створення сприятливих умов творчої активності членів колективу, групи людей, які зацікавлені в індивідуальному самовдосконаленні та досягненні колективних цілей [1].

Одним із видів педагогічного проектування розвитку обдарованого учня є індивідуальна освітня траєкторія. Індивідуальна освітня траєкторія – це персональний шлях реалізації особистісного потенціалу кожного учня. Під особистісним потенціалом маємо на увазі сукупність здібностей учня (ціннісних, пізнавальних, творчих тощо).

Розглянемо етапи організації учителем освітньої діяльності яка забезпечує індивідуальну освітню траєкторію учня:

1-й етап. Діагностика вчителем рівня розвитку та ступеня виразності особистісних якостей учнів, необхідних для здійснення тих видів діяльності, що властиві даній освітній сфері або її частині.

2-й етап. Фіксування кожним учнем, а потім і вчителем, фундаментальних освітніх об'єктів в освітній сфері або її темі з метою позначення предмета подальшого пізнання.

3-й етап. Вибудовування системи особистого ставлення учня до майбутньої освітньої сфери або теми, що має вивчатись. Освітня сфера з'являється перед учнем у вигляді системи фундаментальних освітніх об'єктів, проблем, питань, „точок зору”

4-й етап. Програмування кожним учнем індивідуальної освітньої діяльності стосовно „своїх” і „загальних” фундаментальних освітніх об'єктів». Учень за допомогою вчителя виступає в ролі організатора своєї освіти: формулює цілі, відбирає тематику, прикидає свої кінцеві освітні продукти та форми їх представлення, складає план роботи, відбирає засоби та способи діяльності, установлює систему контролю й оцінки своєї діяльності.

5-й етап. Діяльність з одночасної реалізації індивідуальних освітніх програм учнів і загальноколективної освітньої програми.

6-й етап. Демонстрація особистих освітніх продуктів учнів та їх колективне обговорення. Уведення вчителем культурних аналогів учнівським освітнім продуктам, тобто ідеальних конструктів, що належать досвіду та знанням людства: понять, законів, теорій та інших продуктів пізнання.

7-й етап. Рефлексивно-оцінний. Виявляються індивідуальні й загальні освітні продукти діяльності (у вигляді схем, концептів, матеріальних об'єктів), фіксуються та класифікуються застосовувані (репродуктивно засвоєні або творчо створені) види та способи діяльності. Отримані результати співставляються з цілями індивідуальних і загальних колективних програм занять [3].

Задачі індивідуальної освітньої траєкторії: виявлення учнів із здібностями, вивчення здібностей і рівня розвитку учнів, диференціація учнів за темпами засвоєння матеріалу, складання програм для навчання, виховання та особистісного розвитку.

Вибір індивідуальної освітньої траєкторії забезпечується: в першу чергу за рахунок елективних факультативних годин, які включені у навчальні плани (дозволяє учням знайти предметне поле, в якому вони найбільш успішні); позакласні заходи з предметів; робота у МАН; вибір заочних профільних курсів при ВНЗ.

Отже, індивідуальна освітня траєкторія та її педагогічний супровід дозволяє: забезпечити оволодіння учнями змістом стандартів освіти; усіляко сприяти розвитку індивідуальних здібностей учня; забезпечення оволодіння програмами з шкільних дисциплін групами учнів, які мають високий рівень навченості; забезпечити професійне самовизначення; створити необхідну основу для продовження освіти в професійній сфері.

Із вищесказаного можна зробити такий висновок: особливість професійного самовизначення обдарованих учнів вимагають врахування результатів психодіагностики, перебудови змісту освіти у напрямку добору для окремого індивіда, зміни погляду щодо ролі учня у власній освіті, застосування нових методів і засобів навчання (наприклад, комп'ютер). Іншими словами, створюються умови для творчості і самоактуалізації особистості, формування внутрішньої мотивації та активізації навчальної діяльності, надання можливості вибору учнем свого стилю та, частково, змісту навчання, реалізації особистісного потенціалу в навчальній діяльності.

Література:

1. Довгопол И.И. Педагогическое проектирование как инновационная образовательная деятельность. Збірник наукових статей „Педагогічні науки”. Сум ДПУ ім.. А.С. Макаренка, 2007. – С. 52-61.
2. http://www.rusnauka.com/10_NPE_2009/Pedagogica/44111.doc.htm
3. <http://osvita.ua/school/theory/2287>